

Торшевська О. В. Вплив ефективної організації самостійної роботи з навчальних дисциплін на рівень прояву відповідальності студентами педагогічних ВНЗ // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). – 2013. – № 8 (195). – С. 248–252

У статті розглядається проблема ефективної самостійної роботи у педагогічних ВНЗ та її взаємозв'язок із проявом відповідальності.

Ключові слова: організація самостійної роботи, відповідальність, самостійність.

УДК 378.141

Торшевська О. В.

**ВПЛИВ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З
НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН НА РІВЕНЬ ПРОЯВУ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ**

Вища освіта в Україні є однією із провідних галузей розвитку українського суспільства. Вступ України до Болонської угоди у 2005 році спричинив глобальне реформування системи освіти, яке триває і до сьогодні. Особлива увага приділяється педагогічним закладам, зокрема підготовці майбутніх вчителів, оскільки саме від рівня освіченості педагогічних працівників залежить майбутнє нашої держави.

В українській педагогічній літературі останніх років до проблеми формування особистості сучасного вчителя звертались такі вчені, як Ф. Гоноболін, С. Гончаренко, Л. Губерський, А. Деркач, М. Євтух, С. Єлканов, В. Журавський, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Кузьміна, О. Сердюк, В. Сластьонін, І. Надольний, В. Огнев'юк, А. Щербаков та інші.

Відомі вітчизняні педагоги О. Сухомлинська, Т. Левченко, О. Савченко, І. Бех наголошують на необхідності формування особистості на основі загальнолюдських моральних цінностей, серед яких значне місце посідає

відповідальність, як здатність відповідально ставитися до життя, навчання, діяльності, природи, сім'ї, здоров'я тощо.

Оволодіння педагогічною професією здійснюється за двома напрямками: з одного боку необхідно набути знання, уміння та навички у певній галузі науки, а з іншого боку, необхідно сформувати базові якості майбутнього вчителя, такі як: відповідальність, ініціативність, самостійність, організованість, комунікативність, здатність до передачі цих якостей своїм вихованцям.

Беззаперечним є факт, що об'єм інформації у кожній науці останнім часом збільшився майже вдвічі. Зрозуміло, що навіть найрозумніша людина не може тримати в голові величезний обсяг інформації з тієї або іншої галузі науки. Тому на сьогоднішній день головним завданням підготовки майбутніх освітян є не передача суми знань, а розвиток особистості, тобто формування готовності до самостійної, творчої активності, при цьому з готовністю брати відповідальність за власні рішення та вчинки.

Однією з характерних рис Болонської системи освіти є відведення певної кількості часу з кожної навчальної дисципліни на самостійне опрацювання. І тут постає питання: чи не знижує рівень відповідальності студентів виконання самостійної роботи?

Таким чином, мета даної статті полягає в тому, щоб з'ясувати залежність прояву відповідальності студентів до навчальної діяльності від виконання самостійної роботи, а також визначити шляхи вдосконалення організації самостійної діяльності з педагогічних дисциплін.

Відповідальність у ставленні до навчальної діяльності виявляється в бажанні, в першу чергу, самостійно працювати, проявляти творчість, ініціативу у процесі діяльності. Але дуже часто помічаємо, що студенти, виконуючи самостійну роботу з деяких навчальних дисциплін проявляють доволі низький рівень відповідальності.

Оскільки зв'язок між відповідальністю та самостійністю є безперечним, слід особливу увагу звернути на організацію самостійної роботи у педагогічних ВНЗ.

Проблема організації самостійної роботи розглядається в працях таких педагогів як А. Алексюк, С. Архангельський, Ю. Бабанський, В. Беспалько, В. Козаков, П. Лідкасистий, М. Солдатенко та інших.

А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Лідкасистий, Б. А. Козаков визначають самостійну роботу як "будь-яку організовану викладачем активну діяльність студентів, спрямовану на виконання дидактичної мети в спеціально відведений для цього час" [1, 6-7]. Зокрема, на думку А. Алексюка, самостійна робота виступає чи не єдиним способом формування самостійності в набутті знань. У процесі самостійної роботи у студентів виробляється внутрішня пізнавальна потреба, вміння доказово міркувати, вдосконалюються розумові операції, виробляється професійне теоретичне мислення.

З «Дидактики» Я. Коменського знаємою є цитата: «Альфою та омегою нашої дидактики нехай буде: пошук та відкриття способу, при якому б вчителі менше навчали, а учні більше б вчилися» [2].

Т. Вольфовська, зазначає, «що здатність до самостійної побудови свого життя та відповідальність мають бути центральним ядром, навколо якого повинна формуватися й сама життєва стратегія молоді людини» [3, с.141].

Таким чином, самостійну роботу студентів можна розглядати як особливу форму навчальної діяльності суб'єктів, у процесі якої студенти оволодівають знаннями і вміннями, а також розвивають такі якості особистості, як самостійність і активність.

Вважаємо, що студенти будуть проявляти достатній рівень відповідальності лише за умови раціональної організації самостійної роботи з кожної навчальної дисципліни.

Беручи до уваги вище зазначене, під час організації самостійної роботи слід враховувати наступні аспекти:

- контроль та оцінювання самостійних робіт;
- терміни виконання;
- актуальність та адекватність завдання;
- ступінь складності завдань;
- обґрунтована індивідуалізація, диференційований підхід;
- наявність відповідних ресурсів для виконання самостійної роботи.

Розглянемо їх детальніше.

Для ефективної організації самостійної роботи необхідно, щоб контроль за її виконанням був постійним, слід оцінювати кожен студента, але необов'язково, щоб кожна оцінка була в балах і заносилась до журналу. Виходячи з досвіду організації самостійної роботи викладачів педагогічного коледжу, можна рекомендувати введення особливого додаткового журналу, блокноту для переліку виконання самостійної роботи, консультацій, а студентам – введення окремих зошитів для виконання цих робіт. Якщо самостійна робота все ж таки оцінюється в балах і заноситься до журналу академічної групи, то необхідно, щоб кількість балів за виконання певної самостійної роботи слугувала ще й мотивом до її виконання. Оскільки з досвіду можна сказати, що студенти не бажають виконувати ті завдання, за які отримують мізерну кількість балів. Також під час організації самостійної роботи слід враховувати терміни виконання. Кожен викладач має розуміти, що його предмет не єдиний. Тому завдання для самостійних робіт разом із методичними рекомендаціями до них слід надавати студентам заздалегідь – з самого початку вивчення теми (розділу).

Особливу увагу слід звернути на адекватність та актуальність завдань. Матеріал для опрацювання має бути цікавим для студентів, корисним. Виконуючи певне завдання, студенти мають прогнозувати результат та бачити його значущість у подальшій діяльності. З більшим задоволенням студенти виконують самостійні роботи творчого характеру, ніж репродуктивного. Наприклад, під час організації самостійної роботи з курсу «Основи педагогічної майстерності» окрім конспектування першоджерел

студентам можна запропонувати наступні завдання: складання програми самовдосконалення, опрацювання різноманітних методик діагностування професійної відповідності, побудова структурно-логічних схем, класифікаційних таблиць, складання рекомендацій для подолання конфліктних ситуацій, організації роботи із обдарованими школярами і т.п.

Здійснюючи керівництво самостійною роботою, необхідно пам'ятати: не викликають ентузіазму як легкі, так і дуже важкі завдання.

Важливою умовою досягнення ефективності самостійної роботи учнів є її обґрунтована індивідуалізація, диференційований підхід до навчання. І це не означає, що майбутніх вчителів слід поділяти на «сильних» та «слабких». Мається на увазі різний рівень консультативної допомоги студентам. Не зважаючи на глобальну комп'ютеризацію у ХХІ столітті та вільний доступ до мережі Інтернет майже у кожному ВНЗ, слід враховувати індивідуальні особливості студентів. Тому, пропонуючи те або інше завдання для самостійної роботи, викладачу слід самостійно вивчити наявність всіх ресурсів для виконання певного завдання. Проводячи опитування серед студентів педагогічного коледжу, було з'ясовано, що найбільш відповідально вони ставляться до виконання тих самостійних робіт, які є цікавими для них, оцінюються більшою кількістю балів, якщо є необхідний матеріал для виконання роботи, залежно від особистості викладача і т.п.

Таким чином, лише за умови раціональної, ефективної організації самостійної роботи з усіх навчальних дисциплін проявляється високий рівень відповідальності студентами педагогічних ВНЗ. І на сьогоднішній день проблема формування професійної відповідальності студентів є дуже актуальною, оскільки не всі з них вступають до педагогічних закладів освіти свідомо, за власним бажанням.

Література

1. Организация работы студентов в условиях интенсификации обучения / [Алексюк А. Н., Аюрзанайн А. А., Пидкасистый П. И., Козаков В. А.]. – К.: ИСДО, 1993. **2. Коменський Я. А.** Велика дидактика /

Я. А. Коменський – К.: Рад. школа, 1940. – (Вибр. пед. тв. – Т.1). **3.**
Вольфовська Т. О. Визначення рівня сформованості інтерактивних умінь особистості на етапах соціалізації / Т. О. Вольфовська // Педагогіка і психологія. – 2003. – №3–4. – С.141–148.

Торшевська О. В. Вплив ефективної організації самостійної роботи з навчальних дисциплін на рівень прояву відповідальності студентами педагогічних ВНЗ.

У статті розглядається проблема ефективної самостійної роботи у педагогічних ВНЗ та її взаємозв'язок із проявом відповідальності.

Ключові слова: організація самостійної роботи, відповідальність, самостійність.

Торшевская О. В. Влияние эффективной организации самостоятельной работы по учебным дисциплинам на уровень проявления ответственности студентами педагогических ВУЗов.

В статье рассматривается проблема эффективной организации самостоятельной работы в педагогических ВУЗах и ее взаимосвязь с проявлением ответственности.

Ключевые слова: организация самостоятельной работы, ответственность, самостоятельность.

Torshevskia Oksana Influencing of effective organization of independent work from educational disciplines on the level of display of responsibility by the students of pedagogical higher educational establishments.

In the article is considered the problem of effective organization of independent work in pedagogical higher educational establishments and its correlation with responsibility.

Key words: organization of independent work, responsibility, independence.